

Sovjetska vlada pretrgala konzulsko zvezo z Ameriko

Zavrnila je izjave ameriškega državnega departamenta in odobrila akcije konzula Lomakina v New Yorku

London, 25. avg.—Radio Moskva je danes naznanila, da se je sovjetska vlada odločila za pretrganje konzulske zveze med Ameriko in Rusijo. Rusija ima dva konzulata v Ameriki—v New Yorku in San Franciscu. Amerika ima konzulat v Vladivostoku, drugega pa je namerala ustanoviti v Leningradu. Sovjetska vlada je tudi zavrnila ameriške note, nanašajoče se na slučaj ruskih učiteljev pod zaščito ameriške vlade. Ti so Okšana Kasenkina, Mihail I. Samarin in njegova žena.

Državni departament je prej obvestil sovjetsko vlado, da učiteljska Kasenkina, ki je skočila skozi okno ruskega konzulata v New Yorku 12. avgusta, ne bo izročena ruskim oblastem proti njeni volji. Kasenkina je bila po skoku odpeljana v bolnišnico, kjer je pod oskrbo zdravnikov. Ameriška vlada je pozvala Rusijo, naj odpokliče Jakoba M. Lomakina, svojega konzula v New Yorku, zaradi njegovega obnašanja v zadevi učiteljske Kasenkine. Lomakin je trdil, da je rešil Kasenkino iz rok ruske protiboljševiške grupe, ki je znana kot Tolstojeva ustanova. Naznanilo moskovske radiopostaje pravi med drugim:

"Sovjetska vlada zavrača ne utemeljene izjave ameriškega državnega departamenta o ruskih uradnikih. Zavzela je stališče, da so bile akcije in izjave ruskih uradnih predstavnikov v Ameriki v popolnem soglasju z interesi Sovjetske unije. Ščitili so le ruske državljane pred zločinskimi poskusi, da se jim odvzamejo civilne pravice in svobščine.

Izjave državnega departamenta ne prispevajo k razčiščenju slučaja ugrabljenja Kasenkine, Samarina, njegove žene in otrok. Dokazi so, da so ameriški uradniki sodelovali z banditsko belo gardo, Tolstojevu ustanovo, v ugrabljenju. Državnemu departamentu so bili predloženi vsi podatki, katere pa je prezrl.

Ker je Kasenkina v bolnišnici v jetniških okolnostih in je ruski uradniki ne morejo obiskati, ne more sovjetska vlada upoštevati izjav, katere je baje podala. Poročila, katere so objavili newyorški listi, razkrivajo, da je belogardistična organizacija, katere načelnica je Aleksandra Tolstojeva, zapletena v ugrabljenje ruskih državljanov. Znano je, da je bil Samarin v prostori federalnega detektivskega biroja v New Yorku po ugrabljenju. Edward Mullins, glavni inšpektor newyorške policije, je povedal konzulu Lomakinu, da je Samarin pod zaščito ameriške vlade in detektivskega biroja. Kljub temu ne more sovjetska vlada dobiti informacij o usodi Samarina in njegove družine.

Sovjetska vlada odločno zavrača obdolžitve državnega departamenta, da je Lomakin s svojimi akcijami v zadevi ruskih državljanov zlorabil svojo oblast in kršil mednarodna pravila. Obdolžitve so brez podlage in v nasprotju z znanimi dejstvi.

Bivši češki minister pobegnil

London, 25. avg.—Dr. Jaroslav Straský, bivši prosvetni minister v češoslovaški vladi, je dospel v London. Iz Češoslovačije je pobegnil pred dvema tednoma v ameriško okupacijsko cono v Nemčiji, od koder je odpotoval v London. Dr. P. Zenkl, bivši podpredsednik češoslovaške vlade, je tudi pobegnil v ameriško okupacijsko cono v Nemčiji.

Zborovanje sveta cerkva v Holandiji

Dulles dejal, da Rusija ni za mir

Amsterdam, Holandija, 25. avg.—Kavsanje o sovjetski politiki in komunizmu ter trenju med vzhodom in zapadom se je pričelo na zborovanju svetovnega sveta cerkva. V kavsanje sta se zapletla John Foster Dulles, svetovalec ameriškega državnega departamenta in republikanske stranke, in Josef L. Hromadka, profesor bogoslovja na univerzi Jan Hus v Pragi.

Dulles je trdil, "da sovjetski komunistični režim ni za mir in ne za novo svetovno vojno sedaj. Marksistični komunizem je materialističen in ateističen. Njegovi voditelji zavračajo koncepte moralnega prava. Stalin je izjavil, da večne pravičnosti ni. Zakoni so le sredstvo, katero uporabljajo oni, ki so na krmilu, za doseg svojih ciljev in namenov."

Profesor Hromadka je pobijal Dullesove argumente. "Kar opazujemo sedaj, je razkrajanje nadvlade zapadnih držav v okviru mednarodnega reda," je dejal. "Celo ogromno bogastvo Amerike, njena vojaška in atomska sila nas ne smejo preslepiti. Svet koraka naprej, ne nazaj. Na pohodu so oni, ki so žrtve izkoriščanja. Zapadni svet se ne zaveda in noče zavedati razkrajanja kapitalistične družbe. Prežet je z bojaznijo in ne more reševati velikih vprašanj sedanega časa."

Napetost v Berlinu se ublažila

Ruski maršal naznanil odložitve

Berlin, 25. avg.—Napetost v blokiranem Berlinu se je nekoliko polegla, ko so Rusi prenehali z vdori v zapadne predele mesta. Noben incident se ni pripetil v zadnjih 24 urah. Ruske vojaške straže so v svojem predelu, prav tako ameriške in britske vojaške straže. Ameriški uradniki še niso dobili odgovora od Rusov na svoj predlog glede umika ameriških, britskih in ruskih čet s trga Potsdamer. Predlagali so, naj vojaške čete nasledi nemška policija na trgu.

Maršal Vasilij D. Sokolovskij, vojaški poveljnik v sovjetski okupacijski coni, je naznanil odložitve volitev v tej coni. Kot vzrok je omenil, da volitve sedaj ne bi rešile problemov. Ti so ekonomski in politični.

NEMČIJA BO PRIŠLA V BLOK VZHODNIH EVROPSKIH DRŽAV?

Praga, Čehoslovakijska, 25. avg.—Avgust Kliment, notranji minister in vodilna osebnost v komunistični stranki, je napovedal, da bo Nemčija eventualno prišla v blok vzhodnih evropskih držav. Pot v ta blok bodo ugledili sedanji razgovori med reprezentanti zapadnih držav in sovjetskimi voditelji v Moskvi.

"Dasi sedaj še ni mogoče napovedati rezultata razgovorov glede Berlina in Nemčije v Moskvi, lahko računamo, da bodo končno dogovori, sklenjeni v Teheranu, Jalti in Potsdamu, tvorili podlago združenju Nemčiji v bodočnosti," je dejal Kliment. On je govoril na konferenci voditeljev češoslovaške komunistične stranke.

"Na krmilo v Nemčiji bodo prišli reprezentanti delavskega razreda," je nadaljeval. "Nemčija bo postala del sil, ki se bore za zmago socializma v Evropi. Zapadne države bodo paralizirane kot posledica razredne borbe. Reakcija sicer še dviga glavo v zapadni Evropi, toda razvoja ne bo mogla ustaviti. Kapitalisti-

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad SNPJ sta v torek obiskali sestri Elizabeth in Louise Dolinar iz Libraryja, Pa.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po daljši boleznij je v Collinwoodu umrl Frank Silc, star 42 let, rojen v Clevelandu, član Borštarnjev. Zapuščila ženo, hčer, mater, pastorko, dve sestri in druge sorodnike.—Frances Zajec iz Euclida se nahaja v ženski bolnišnici, kjer se je morala podvreči operaciji.—Pri družini Adolph Gulic so se oglasile rojenice in pustile prvorojenko, pri družini John J. Trinko ml. pa prvorojenčca.—V soboto sta se poročila Evelyn Mlacec iz Euclida in John Gornjanc iz New Smyrna Beacha, Fla.—Iz Chisholma, Minn., sta se preselila v Cleveland Jerry Marsich in žena, ki sta kupila hišo. Otroci so bili že prej tukaj. Dne 24. avgusta je v Collinwoodu (1510 E. 174 st.) umrla Fanny Krusic, rojena Čepar, stara 68 let, doma iz vasi Rodik pri Divači na Primorskem, v Ameriki 41 let.—Zapuščila moža Rudolfa, ki se zadnje tri tedne zdravi v bolnišnici Huron Road, dve poročeni hčeri (Elsie Luster tukaj, Violo Kaye v Angoli, Ind.), dva sinova (Rudija v Akronu, Alberta v Chesterlandu) in dva vnuka. Pokopana bo v petek.

Nov grob v Lorainu

Lorain, O.—Po večletni boleznij je 10. avg. umrl Anton Ule, star 70 let, doma iz Begunj pri Cerknici, v Ameriki 45 let, član SDZ. Tukaj zapuščila bolno ženo in dva sinova, v Minnesoti poročeno hčer, v Pittsville, Wis., pa brata Franka.

Nov grob v Penni

Turtle Creek, Pa.—Za rakom je umrla Franciška Žerjav, članica društva 35 SNPJ v North Braddocku, stara 57 let, doma iz Borovnice pri Ljubljani. Tukaj zapuščila moža, tri sinove in hčer, vsi odrasli, in več sorodnikov.

Dewey razkačil abesinsko poslaništvo

Odločno je zavrnilo njegov predlog

Washington, D. C., 25. avg.—Predlog newyorškega guvernerja Thomasa E. Deweyja, naj Italija prevzame administracijo njenih bivših kolonij v Afriki pod poverljivostom Združenih narodov, je razkačil abesinsko poslaništvo v Washingtonu. Objavilo je izjavo z napadom na Deweyja, zaeno pa je naglasilo, da abesinska vlada ne bo nikdar dovolila, da bi Eritreja in Somalija prišli pod Italijo pod katero koli pretvezo.

"Kolonijski sta v vseh ozirih abesinski," pravi poslaništvo. "Abesinija bo vztrajala pri zahtevi, da ju mora dobiti. Abesinija je bila prva žrtve italijanske agresije pod režimom diktatorja Mussolinija. Ne moremo razumeti, zakaj je guverner Dewey predlagal, naj Italija prevzame administracijo njenih bivših kolonij. To bi bila nagrada agresivni državi, ki se je kot zaveznička nacija Nemčije in imperalistične Japonske borila proti Ameriki, Rusiji, Veliki Britaniji in drugim zavezniškim državam."

Dewey, predsedniški kandidat republikanske stranke, je predlagal, naj Italija prevzame administracijo afriških kolonij, v svojem govoru pred grupo ameriških Italijanov. Njegov predlog je podprl newyorški župan William O'Dwyer, demokrat.

Preizkušnja med vzhodom in zapadom

Državni tajnik Marshall bo odpotoval v Pariz

Washington, D. C., 25. avg.—Oživljeni razgovori med reprezentanti štirih velesil v Moskvi so ustvarili možnost, da bo prišlo do preizkušnje moči v borbi med vzhodom in zapadom v Parizu prihodnji mesec.

Državni tajnik George C. Marshall bo odpotoval 19. septembra v Pariz, kjer se bo udeležil zasedanja generalne skupščine Združenih narodov. Skoro gotovo je, da bosta prišla v Pariz ruski zunanji minister V. M. Molotov in britski zunanji minister Ernest Bevin.

Dasi uradni departament uradno naglašja, da se bo Marshall udeležil le zasedanja skupščine kot obiskovalec ameriške zunanje politike, je razplet dogodkov v Moskvi ustvaril možnost sestanka zunanjih ministrov štirih velesil v Parizu. Predmet sedanjih razgovorov v Moskvi so ruska blokada zapadnega Berlina in nemška vprašanja.

Intervencija premierja Stalina v razgovore med Molotovom in poslaniki zapadnih držav v Moskvi je zlomila zastoj, kar se smatra za dobro znamenje. Dognava se, da je ameriški poslanik W. B. Smith v Moskvi informiral državni departament o rezultatu konference med Stalinom, Molotovom in poslaniki zapadnih držav v Kremlinu. O rezultatu konference je bil obveščen tudi predsednik Truman, ki je na počitnicah.

Upanje, da se bo našla formula za izravnavo nesoglasja med zapadnimi državami in Sovjetsko unijo, se je dvignilo po konferenci v Kremlinu. Možnost je, da se bo ugodila pot obnove razgovorov med zunanjimi ministri štirih velesil, kadar in ako se bodo sestali v Parizu.

Moskva, 25. avg.—Vest iz zanesljivega vira pravi, da je bila ustvarjena podlaga dosegaj spoznanja na konferenci med Stalinom, Molotovom in poslaniki zapadnih držav v Kremlinu. Obetajo se nadaljnja pogajanja glede tehnikalijskih stvari.

Vojško transportno letalo se razbilo

Newton, N. J., 25. avg.—Vojško transportno letalo je treščilo na tla po koliziji v zraku z drugim vojaškim letalom in se razbilo. Devet oseb je izgubilo življenje v nesreči.

PRIHRANKI AMERIŠKIH DRUŽIN SE KRČIJO ZARADI DRAGINJE

Washington, D. C., 25. avg.—Federalni rezervni odbor je objavil poročilo z dokazi, da se prihranki ameriških družin naglo krčijo zaradi druginje in da 28 odstotkov potrošni več nego znašajo njihovi dohodki.

Poročilo se nanaša na finančno stanje ameriških družin v tem letu v primeri s stanjem lanskega leta. Odbor je izdal odredbo glede regulacije in kontrole kreditov v soglasju z zakonom, ki je bil sprejet na izrednem zasedanju kongresa. Odredba določa eno tretjino plačila na kupljeno blago in petnajstmesечно omejitve "lahkih" plačil na obroke za vsak predmet, čigar cena je več ko petdeset dolarjev.

Predlog prihrankov ameriških družin je bil odrejen, preden je kongres na izrednem zasedanju sprejel načrt za pobijanje inflacije in ustavitve dvigovanja cen. V imenu odbora ga je vodil štab

Korporacija General Motors zvišala plače

Akcija v soglasju s provizijo sklenjene pogodbe z avtno unijo

Washington, D. C., 25. avg.—Korporacija General Motors je naznanila zvišanje plače za tri cente na uro. V njenih tovarnah v Detroitu in drugih mestih je uposlenih okrog 265.000 delavcev.

Akcija korporacije je v soglasju s provizijo in mezno formulo sklenjene pogodbe med njo in unijo združenih avtnih delavcev CIO. Provizija določa avtomatično zvišanje plače v sorazmerju z dviganjem življenjskih stroškov.

Federalni biro za delavsko statistiko je objavil poročilo o porasti cen. Cene so dosegle rekordno točko 173.7 15. julija. Podlaga indeksa cen je merilo 100 v dobi od 1. 1935 do 1. 1939.

Svet posvaril žide in Arabce

Poveljnik izraelske brigade dobil ultimatum

Lake Success, N. Y., 25. avg.—Varnostni svet Združenih narodov je posvaril žide in Arabce pred posledicami, ako bodo kršili premirje v Jeruzalemu. Na seji sveta je bila sprejeta resolucija, ki poudarja, da sta obe stranki odgovorni za akcije svojih oboroženih sil v Jeruzalemu.

Resolucija je v imenu Amerike, Velike Britanije, Francije in Kanade predložil ameriški delegat Philip C. Jessup. Glasovanja so se vzdržale Rusija, Sijaja in Kolumbija.

Varnostni svet je s sprejetjem resolucije podprl švedskega grofa Folka Bernadotta, posredovalca Združenih narodov v konfliktu med židi in Arabci v Palestini. On je prej opozoril svet na dejstvo, da se bitke med židi in Arabci nadaljujejo kljub premirju.

Poveljstvo egiptskih čet je zapretilo z napadom na židovsko dekliziško žolo v južnem delu Jeruzalema, v kateri so zbrane izraelske čete. Egiptске čete so zasedle hribe nad žolo. Ultimatum je bil poslan polkovniku M. Dajanu, poveljniku izraelske brigade. Poročilo pravi, da je Dajan ignoriral ultimatum.

Korporacija General Motors zvišala plače

Akcija v soglasju s provizijo sklenjene pogodbe z avtno unijo

Washington, D. C., 25. avg.—Korporacija General Motors je naznanila zvišanje plače za tri cente na uro. V njenih tovarnah v Detroitu in drugih mestih je uposlenih okrog 265.000 delavcev.

Akcija korporacije je v soglasju s provizijo in mezno formulo sklenjene pogodbe med njo in unijo združenih avtnih delavcev CIO. Provizija določa avtomatično zvišanje plače v sorazmerju z dviganjem življenjskih stroškov.

Federalni biro za delavsko statistiko je objavil poročilo o porasti cen. Cene so dosegle rekordno točko 173.7 15. julija. Podlaga indeksa cen je merilo 100 v dobi od 1. 1935 do 1. 1939.

Svet posvaril žide in Arabce

Poveljnik izraelske brigade dobil ultimatum

Lake Success, N. Y., 25. avg.—Varnostni svet Združenih narodov je posvaril žide in Arabce pred posledicami, ako bodo kršili premirje v Jeruzalemu. Na seji sveta je bila sprejeta resolucija, ki poudarja, da sta obe stranki odgovorni za akcije svojih oboroženih sil v Jeruzalemu.

Resolucija je v imenu Amerike, Velike Britanije, Francije in Kanade predložil ameriški delegat Philip C. Jessup. Glasovanja so se vzdržale Rusija, Sijaja in Kolumbija.

Varnostni svet je s sprejetjem resolucije podprl švedskega grofa Folka Bernadotta, posredovalca Združenih narodov v konfliktu med židi in Arabci v Palestini. On je prej opozoril svet na dejstvo, da se bitke med židi in Arabci nadaljujejo kljub premirju.

Poveljstvo egiptskih čet je zapretilo z napadom na židovsko dekliziško žolo v južnem delu Jeruzalema, v kateri so zbrane izraelske čete. Egiptске čete so zasedle hribe nad žolo. Ultimatum je bil poslan polkovniku M. Dajanu, poveljniku izraelske brigade. Poročilo pravi, da je Dajan ignoriral ultimatum.

Wallace zvrnil krivdo za berlinsko krizo na Ameriko

Louisville, Ky., 25. avg.—Henry A. Wallace, predsedniški kandidat progresivne stranke, je pozval predsednika Trumana, naj odloži vojaško konskripcijo do sestanka med njim in ruskim premierjem Stalinom. Dejal je, da so sedanji razgovori v Moskvi odprli pot izravnavi nesoglasja med zapadnimi državami in Sovjetsko unijo. Razgovori so sad njegovega pisma Stalinu.

"Predsednik Truman naj takoj stori korake glede sklicanja konference, na kateri naj bi se izravnava vsa nesoglasja," je rekel Wallace. "Javno naj razglasi, da bo vojaška konskripcija odložena, dokler ne bo sklicana konference."

Berlinska kriza ne bi bila nastala, ako bi se mi držali sklenjenih dogovorov, da se Nemčija ne sme razkosati na dva dela. Še vedno je čas za izravnavo nesoglasij."

Wallace je omenil prispevek države Kentucky k drugi svetovni vojni. "Ljudje, ki kujejo načrte za novo svetovno vojno, ne bodo storili ničesar brez vas," je rekel. "Povejte jim, da niste za vojno. Američani, ki so se borili za svobodo v drugi svetovni vojni, dobivajo povračilo v smrti in revščini. Žrtve so podhranjenjavna. Celo prihodnja generacija bo čutila posledice podhranjenjavna, pomanjkanja stanovanj, bolnišnic in inflacije. Prodani ste mogočnim korporacijam. Vaše železnice, premogovniki in tovarne so zaposlene, toda vi jih ne posedujete. Kje so lastninske pravice do vsega tega bogastva? Lastninske pravice do tega bogastva, kakor do zlata v Fort Knoxu, so v rokah Wall Streeta."

Tiskarska unija bo obtožena kršenja zakona

Washington, D. C., 25. avg.—Robert N. Denham, pravni svetovalec federalnega delavskega odbora, je naznanil, da bo mednarodna tiskarska unija ADF obtožena kršenja Taft-Hartleyevega protidelavskega zakona. Denham je dejal, da se unija ne čisti pokoriti injunkcije, katero je izdal federalni sodnik Luther M. Swigert v Indianapolis, Ind., 1. v. marcu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cook County \$6.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Prosveša na vsa, kar ima stik s listom

PROSVETA

2857 - 58 So. Lawdale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših nasebin

Važno naznanilo o kongresu ameriških Slovanov

Chicago, Ill.—Kongres ameriških Slovanov se bo vršil prihodnji mesec, oziroma 24. sept. in se konča 26. sept. Ta kongres bo velikega zgodovinskega značaja. Na njemu bomo razpravljali in sklepali, kako podpreti kampanjo progresivne stranke in mobilizirati zapojne ameriške državljane slovenskega porekla.

Program progresivne stranke je v prvi vrsti mir in vsebuje vse točke, ki so v korist ljudstvu tukaj in širou sveta.

Ta ameriški slovenski kongres sestavljajo predstavniki ameriških Slovanov in njihovih organizacij. Zato smo tudi Slovenci odgovorni za sodelovanje, in tudi mi se moramo potruditi za čim večji uspeh tega zbora, kajti Amerikemu slovenskemu kongresu smo tudi mi pridruženi. In tudi naš program je mir, blagostanje in vzajemnost med narodi. Tako želimo vsi skupaj in vsi delujemo v ta namen.

Ameriško-slovenski kongres je brez dvoma velik pripomoček v naporih za doseg svetovnega mira in pa v borbi proti fašizmu.

Delovati je treba baš iz teh razlogov za izvolitev kandidatov progresivne stranke. Vseled tega apeliramo na zastopnike vseh naših organizacij, ki so pridružene centralnemu odboru SANSa v Chicago, da gotovo posejijo prej omenjeni kongres in da pomagajo k njegovemu čim boljšemu uspehu.

V ta namen se bo vršila seja centralnega odbora SANSa za to okrožje v ponedeljek, 30. avgusta, začetek ob 8. uri zvečer pri Antonu Tomažinu, 1902 W. Cermak rd.

Ob zaključku naj omenim, da bomo imeli v soboto, 25. sept., priložnost slišati Henryja Wallacea, ko bo govoril tu v Chicago, v hotelu Stevens, delegatom in drugim udeležencem Ameriškega slovenskega kongresa.

Frank Japich, predsednik.

Vabilo na sejo podružnice 2 SANSa

Chicago, Ill.—Redna seja podružnice 2 SANSa se bo vršila prihodnjo soboto, 28. t. m., začetek ob 8. uri zvečer pri br. L. Katsu, 2126 N. Magnolia ave. Pridite vsi, ker se to naše seje vabimo. Posebno sedaj, ko je potrebno delati in pomagati, da pridobimo čim več glasov za progresivno stranko, katera je edina, od katere v resnici lahko pričakujemo kake koristi za nas delavce, in za splošni svetovni mir.

Kakšen program, koliko jim je verjeti in koliko izpolnijo obljube "prijatelji delavstva" (pred vsakimi volitvami) stare politične stranke, nam ni ponovno treba poudarjati, ker vse to dobro vemo iz prošlosti.

Zato je neobhodno potrebno, da mi vsi, vsak posameznik po naga agitirani za izvolitev iskrenih, poštenih in do splošnega ljudstva čutečih mož v odgovorne urade, v prvi vrsti seveda H. A. Wallacea in G. H. Taylorja.

To je sedaj glavna naloga naše (kakor tudi vseh drugih) podružnice. Tudi če smo majhni po številu, lahko precej pripomoremo do zmage. Opazke nekaterih rojakov, da smo preماج

Naj nihče ne misli, da se veselimo rezultata te konference. Sicer ne gledamo tako pesimistično na belgajski podonavski pakt kakor gledajo v Washingtonu. Nikakor nam namreč ne gre v glavo, zakaj naj bi bila mednarodna plovba po Donavi v bodoče manj svobodna kakor je bila pred vojno, ko sta imeli Francija in Anglija glavno besedo. Prav tako nam tudi ne gre v glavo argument državnega departmanta, da je ta pogodba organsko taka, da bo napravila visok gospodarski zid med vzhodno in zapadno Evropo. Če ne pride do tega, oziroma do porušitja teh zidov, bodo v ozadju drugi vzroki.

Kar se nam pri vsem tem ne dopade je to, ker se je ta konferenca vršila v enakem "duhu" kakor vse povojne konference, ali pa kakor visoka diplomacija "rešuje" mednarodne probleme v Lake Successu. Iste dni so zapadne sile v Lake Successu "rešile" na enak način jugoslovansko pritožbo glede anglo-ameriške politike na tržaškem ozemlju kakor so v Belgradu skoval podonavski pakt. V obeh primerih sta govorila — "glasovalna stroja".

hi, da nas je premalo, da bi morali spreminiti ime SANSa itd., nimatej pomena, ker vsaka najmanjša skupina lahko veliko pripomore do izboljšanja splošnih razmer.

Nekateri celo radi poudarjajo, da organizacija Sans sploh ni več potrebna, češ da je že dovolj vršila svoje delo v zvezi s staro domovino. Pa temu ni tako! Mislim, da ne more biti lepšega, kot da imamo organizacijo, skozi katero smo v zvezi z različnimi ustanovami v naši stari domovini, obenem pa delujemo za boljše splošne razmere nas vseh in za boljše bodočnost naših dragih v tej deželi. To pa laže izpolnimo, če smo združeni v organizaciji, pa naj bo ime SANS ali kako drugo, katere del je tudi naša mala podružnica. Iskreno je želeli, da bi pojasnili podružnico in imeli saj toliko članstva kot nas je bilo prvih par let. Dragi rojaki, otresejte se mlačnosti, pridite ponovno med nas in pomagajte da skupaj in po svojih skromnih močeh delujemo organizirani za dobrobit nas vseh.

Pridite v velikem številu na našo sejo prihodnjo soboto zvečer!

Za podružnico 2 SANSa: John Turk, tajnik.

Se eno vabilo na abod progresivne stranke v Conemaughu

Johnstown, Pa. — Kot sem že poročala, bo tukajšnja progresivna stranka imela shod, in sicer 29. avgusta, začetek ob polnoči zvečer v Slovenski dvorani v Conemaughu.

Na tem shodu bo nastopilo več govornikov, ki bodo govorili o pomenu progresivne stranke. Vabimo tudi nasprotnike. Torej, prijatelj ali prijateljica, ki morda nisi za progresivno stranko, pridi voseeno in poslušaj, kaj bodo povedali govorniki. Saj tudi sodnik najprej poslušaj obe stranki, predno izreče sodbo. Morda že dolgo poslušaj republikance in demokrate, sedaj pa pridi za sprejembo poslušat progresivce da se sam prepričaš, kaj nudi ta nova ljudska stranka.

V Novi Dohi sem čitala, da se Bridges zgraža radi visokih cen, katere nima moč ustaviti ne vlada ne kongres. Seve, če pa delavec ostane doma v protest proti majhnim plačam z ozirom na današnjo draginjo, ima pa Truman vso moč izdati injunkcijo, povrhu pa vlada še naloži visoko kazen uniji, ker se preprosti državljani upajo s stavko protestirati proti neznošnim življenjskim razmeram, katere ustvarja pešiča nenastitnih odeluhov. Torej te oduhuje vlada protektira, ne pa malega človeka! Zakaj ta dvojna mera?

Dne 5. decembra je naša delegacija obiskala poljedelskega tajnika v Washingtonu. Delegacija je vodil bivši kongresnik in ne kakšen novinec. Tajniku za poljedelstvo je stavil vprašanje, namreč kaj nameravata ukreniti vlada in kongres glede naraščajočih cen življenjskih potrebščin. Odgovor se je glasil, da vlada študira vse možnosti kontrole cen in izrazil je upanje, da bo v prihodnjih dveh letih prišla do pravega zaključka, do tedaj pa naj bodo državljani potrpežljivi in zaupajo v vlado.

Torej vlada ne more ničesar ukreniti dve leti, po dveh letih

pa naj upamo, da bo naša pravo rešitev za zajezev draginje! Naš voditelj je nato dejal, da preprost delavec z družino že danes ne more zmagovati stroškov za prehrano in njegovi otroci ne morejo imeti zdravniške oskrbe in ne zadostne hrane, tako da bo mesto zdravega roda zrastle bolehen in podhranjen rod. Odgovornost za take razmere pade na tiste, ki jih je narod postavil za svoje zastopnike. Toda ti zastopniki so se izneverili večini naroda in danes služijo le manjšini.

Na te besede se je odrezal tajnik za poljedelstvo z besedami, da je res žalostno, da mora vedno revež največ trpeti, a vlada mu zaenkrat ne more pomagati. Tu se je delegacija odločila za cdhod in povedala tajniku v brk, da ljudstvo ne bo čakalo dve leti, ampak bo že v novembra tako močno protestiralo, da se bo protestu odzvala tudi Bela hiša v Washingtonu.

To našo grozno je treba sedaj tudi izpolniti!

Naj tudi omenim, ko nas je okrog tri do štiri tisoč piketiralo Belo hišo, sta se mimo peljala dva polna avtobusa ljudi s Kube in nam so navdušeno ploskali. Na naš klic, naj se nam pridružijo, so odgovorili: "Mi smo s Kube in se bomo videli pri Washingtonovem spomeniku. In res so prišli nam čestitati in zaeno dali še večjo moč našemu protestu.

Kaj pa vi, dragi rojaki? Ali boste proti nam, namesto da bi bili z nami, ki se borimo za pravico malega človeka? Tedaj so nam tudi povedali na shodu, da je v kongresu samo šest pravih ljudskih zastopnikov. Kajne, to število je zelo majhno! Nič se ni čuditi, da kongres sprejema protidelavske zakone in da ne more vlada ničesar ukreniti proti veliki draginji.

Rojake iz vseh bližnjih nasebin prosim, da nas posetite 29. avgusta in zaeno agitirate med prijatelji in znanci za progresivno stranko. Vsi, ki ste zvesti delavskim principom, storite vse in pripeljte čim več prijateljev in znancev na ta velevažen shod. Sedaj gre za mir ali vojno, za delo ali depresijo! Obe stari stranki sta že nešteto krat dokazali, da sta proti ljudskim interesom in podpirata vojne jujskače. In ne samo to! Obe podpirata zastopnike Wall streeta.

Čas je že, da se delavec zbudi in temu stori konec. Ti, ki boš pomagal tem nazadnjakom starih strank, da ostanejo na konju, boš soodgovoren za zle posledice. Če stari stranki ostane na krmilu in zaveteda deželo v vojno, potem si naj izpraša svojo vest sleherni, ki bo morda oddal svoj glas tema

Umetnik Frank J. Knaus

Frank Česen

Splošno je znano dejstvo, da so Slovenci zelo nadarjeni, marljiv in pošten narod. Poleg dobrih in deloma slabih lastnosti, jih diči skromnost, ki je včasih že pretirana in njim v lastno škodo. Naši prvi naseljenici so bili vsled nepoznanja jezika, tujih razmer in pomankanja samozavesti, primorani opravljati najtežja dela v tovarnah, rudnikih in gozdovih. Pa se je večina izmed njih stopnjema "amerikanizirala" in prikopala do boljšega kruha. Če bi se kdo potrudil zbrati podatke v tej smeri, bi ugotovil precejšnjo razliko med pionirskim in sedanjim razdobjem. Seveda se v tem oziru ne moremo primerjati z večimi narodnostnimi skupinami, ki so imeli ugodnejše prilike, kajti če mora konj vleči težak tovor v hrib, ne bo občudoval scenerije.

ne domove in zasebne hiše. Perusek je bil zelo nadarjen in plodovit, obenem pa samostojen umetnik, ki je rajši stradal kot bi se prodajal trgovskim družbam.

Skoro nepoznan pa je splošni slikarski umetnik v Los Angelesu, Cal., naš rojak Frank L. Knaus. O njem mi je dal nekaj podatkov njegov brat, znani baritonist pevskega zbora Slovana v Euclidu, O., Rudolph Knaus, kateri se sam namerava naseliti v "zlati" Californiji. F. J. Knaus je bil rojen v Podplanini v Loski dolini. V Ameriko je prišel, ko je bil star sedemnajst let. Sprva se je izučil za strojnika, pa mu ni ugajalo. Nato je vozil taksi, toda njegova vihrava narava je igrala v vseh njegovih ustvarjalnih podvzetjih. Njegovo srce je hrepenelo po umetniških umotvorih, ki so dostopna le redkim izvoljencem. Kmalu je opustil tudi taksi ter postal zamišljen in vase zaprt. Nihče ni vedel, kaj mu razjeda njegovo mlado življenje. Prišel je listati po umetniških revijah in pridno obiskoval umetniško galerijo. V takem stanju je bil skoro tri leta, dočim je njegova žena delala v tovarni. Lahko si mislimo, da so ga vsi smatrali za nekoliko prismuknjena.

Ampak fant si je mislil: "There is more than one way to skin a cat!" In tako je nekoč narisal skico, ki se mu je zdela dovolj dovršena, in jo odposlal neki umetniški reviji v Chicago. Z veliko nestrpnostjo je čakal odgovora. Nekega dne pa mu je prinesel pismo, v katerem je vselej presenečenje vseh domačih, ponudila "nepopoljativemu, lepuhu" šestmesečno prsto kolnino v umetniški šoli. Kdo bi popisal Frankovo radost ob tej novici? Led je bil prebit. Njegove življenske sanje so se mu izpolnile. Muza se mu je nasmejala in ga povabila v svoje kraljestvo. Nekega dne bo postal to, za kar je bil ustvarjen — likovni umetnik!

Njegove uspešne slikarske študije lahko preskočimo. Bivši preprost slovenski fant jih je dovršil z odliko. Ker je čutil, da so samostojni umetniki v tej deželi veliki reveži, je odptoval v Los Angeles, kjer je dobil dobro plačano mesto v nekem trgovskem slikarskem podjetju. Danes lastuje moderni atelje, v katerem dela osem umetnikov, on sam pa podučuje v slikarski šoli in na raznih univerzah. V njegovi krasni ilustrirani brošuri "How to paint with air", najdemo portrete, cvetice, trgovske ilustracije, načrte in kartone. Njegova posebnost je slikanje z zračnim čopičem (airbrush). V šoli podučuje po novi metodi, potom počasnega filma. Največ naročil ima seveda od trgovskih tvrdk, ki imajo slikarsko umetnost v zakupu. Take so pač razmere v deželi "svobodnega podjetništva". V brošuri čitamo med drugim tudi naslednji odstavek: Frank Knaus is considered one of the most versatile commercial artists, his work can be found in numerous fields of National Advertising. He is constantly in demand, and spends considerable time lecturing before various University art classes.

S prvo ženo Slovenko sta se razporočila, nakar se je poročil z neko Čehinjo. Poleg slikanja mu je najbolj priljubljen šport. Za razvedrilno ima svoje letalo in avto, s katerim drvi sto milj na uro. Mi smo veseli njegove uspeha v mrzli tujini. Frank je naše gore list, ki se je v vtrajnostjo priboril do večjega kosa kruha. Lansko leto je bil na obisku v Clevelandu, kjer je obujal spomine na njegov taksi in trnjevo pot, po kateri je nekoč hodil do svojega uspeha. Naj dvoma, da bi ga širša slovenska javnost rada ob blizu spoznala. Zato želimo, da naveže odje stike z nami in sam pove svoje zanimive doživljaje.

V tem razdobju smo iz obeh generacij vzgojili: trgovce, tehnike, zdravnike, odvetnike, in najdijetele in pripadnike več drugih poklicev. Nekateri nadpovprečno nadarjeni rojaki so se povzpeli celo do umetniške višine. Eden najbolj poznanih je bil pokojni slikar Gregor Perusek. Njegove slike krasijo razne umetniške galerije, narod-

strankama.

Časi so resni! Minula so že tri leta po vojni, a še sedaj tovarne ne producirajo dovolj vsakdanjih potrebščin, dasiravno obratujejo s polno paro. Potrebščin ni dovolj na trgu, je pa v skladiščih toliko več krogel in bomb. Da se pa te porabijo, bo treba rok ameriških mladeničev.

Dragi rojak, vse to dobro premisli in pridi poslušat govornike progresivne stranke v nedeljo, 29. avgusta v Slovenski dom v Conemaugh. Začetek shoda ob pol osmih zvečer.

Mary Vidmar.

Zgoraj vidite sliko družine, katera je bila žrtve katastrofalne povodnji v Vanportu, Osa. ki je to mesto in okolice zadela na Spominski dan. Ta družina, kot mnogo drugih, se je nastanila v avtomobilski kempi, toda je po dveh mesecih so ji zvišali stanovalo. To pač ni nič novega v drubenem in gospodarskem sistemu, v katerem se vse peha za denarjem.

NARODNI PLESI KOT VIR SOSEDSKEGA PRIJATELJSTVA

"Ljudje se nauče prav toliko o mednarodnem razumevanju potom svojih nog kakor s svojimi glavami," meni Harry Molbert, ki vodi tečaj narodnih plesov v kolegiju mesta New York. Najbrž je tudi v pravem, toda naj bo ples v tem pogledu že karkoli, je obenem tudi vir zabave. Narodni plesi so dedščina slehernega plemena ali narodnosti. Izhajajoči iz posebnih šeg in navad raznih plemen, narodov in rodov ter dežel, predstavljajo izrazite značajnosti in lastnosti ter običaje ljudstev, a hkrati odražajo naravna človeška občutja, ki imajo svoj apel na vse skupine. Ta skupen apel nosi v sebi jedro medsebojnega spoštovanja in cenjenja, ki ga opazimo pri mednarodnostnih skupinah.

Preproste melodije so živahne in žive dovolj, da spravijo še bolj topa nogo k taktu za ples. Celo oni, ki te ples gledajo, bi najraje zaplesali s plesalci in se jim zdi, kakor da jim pestri plesni krog govori v jeziku prijateljev. Pogosto gledalci radostno ploskajo, odobravajo in se pridružijo rajanju s petjem po taktu plesnih melodij.

Nič čudnega torej, ako postajajo narodni plesi sprito takih svojih kvalitet čedalje bolj priljubljeni v Ameriki. V najmanj 24 tih državah so organizirane plesne skupine za narodne plesse; najdemo pa jih v mestih in na podeželju ter tudi v farmških predelih in seveda v kolegijih in višjih šolah. Kolegij mesta New Yorka ima vzgojni natečaj za odrasle in program je tako obširen, da vključuje učenje tristo različnih narodnih plesov, ki predstavljajo 36 dežel in seveda je med temi plesi tudi ameriški "kvadrilni" in "skedenjski ples" (square and barn dance). V raznih krajih širom dežele prirejajo letna plesna festivala. Kalifornija, prva država, ki je ustanovila Federacijo narodnih plesov, ima sedaj nad sto skupin, ki so priključene tej državni zvezi. Obdržujejo mesečne festivale narodnih plesov, izdajajo mesečnik, tedensko priredajo radiooddajni program in oskrbela si je ta plesna federacija tudi svojega zgodovinarja in imenovala raziskovalni odbor, katerega naloga je zbirati podatke o narodnih plesih. Tudi v državi Missouri se je v mestu St. Louisu zbralo pred nedavnim večje število plesnih skupin iz dvajsetih držav in iz Kanade ob priliki 14. letnega festivala narodnih plesov.

Tako je postala navada narodnih plesov, s katero so naseljenici ohranjali v tej deželi svoje stare šege in navade ter "spomine" na svoje mlade dni in stare domovine, del doprinosu naseljenecev k ameriški kulturi. Namesto, da bi to postavljalo meje med naseljenecem in Ameriko in med narodnostne skupine same, je postal narodni ples vez, ki vzgaja, goji medsebojno razumevanje in cenjenje umetnosti in kulture drugih narodnosti in skupin in spoznavanje temperamenta in tradicij naših sosedov.

Narodni plesi imajo to značilnost, da lahko služijo v zblizanju raznih skupin ob najrazličnejših prilikah. Poleg resnih študij in meddržavnih festivalov, se lahko prireja tudi mestne in krajevne ter šolske proslave, na katerih morejo narodni plesi tvoriti del programa. Litvinski mesečnik v Chicagu je na primer sklenil, da proslavi svojo obletnico z "veselico narodnih plesov." Urednik, sam dober plesalec, je povabil razne skupine in stopil v stik z Mednarodnim institutom v mestu, kar je privedlo skupaj nekaj sto oseb različnih narodnosti. Vsi so imeli "vesel večer", obenem pa so se seznanili med seboj kot nikdar prej. Na tej veselici petja in plesov so bili Litvinci gostitelji Kitajcev, Japoncev, Filipinov, Arabcev, Turkov, Egipčanov, Mehikancev, latinskih Američanov, Škandinavcev, Slovanov, Judov, Nemcev in drugih Evropejcev raznih narodnostnih ozadij. Mehikanci so plesali svoje plesse, kot "Chiapanecas", v katerem moški dremajo, dokler jih ne zbudi ploskanje deklet. Ukrajinci so pokazali svoj žetveni ples "Zhentsy", v katerem ženske sukajo svetle srpe. Skupina iz Mednarodnega instituta je

podala francoski "minuet". Dva otroka sta zaplesala irski ples "Jig" v krasnih narodnih nošah Irske. Škotje so se zavrteli v svojih živahnih plesih, dočim so Arabci ob zvokih piščali plesali pastirski ples, a Poljaki so zaplesali vesel "Kujaiivak". Vrhunec so dosegli židje s svojimi palestinskimi plesi, kot "Mayeem", "Bimtsaltaym" in "Hora Agadati". Večina navzočih je namreč videla te plesne prvič v svojem življenju. Kar je najbolj presenetljivo vse, je bilo dejstvo, da sta bila od devetih plesalcev teh plesov samo dva žida. Vsi pa so bili oblečeni v palestinsko-izraelske noše,

LAPONSKA IN LAPONCI

Dežela preprostih ljudi, ki jim severni jelen pomeni edino bogastvo in pogoj za obstanek

Domovina Laponcev je ogromna. Razteza se preko dveh držav severnega dela Skandinavkega polotoka, preko Finske in vse tja do polotoka Kola. Ne pozna enotne politične formacije in Laponci, ki žive v teh krajih, razdeljeni med štiri države, govore različne dialekte, ki nimajo nič skupnega z uradnim jezikom države, v kateri prebivajo. Le oni, ki imajo stalne stike s sosednimi narodi, se nauče tudi drugih jezikov, ki so jim pač nujno potrebni pri izmenjavi blaga. Izvor laponščine pa poteka verjetno iz skupine tako imenovanih uralsko-altajskih jezikov.

Laponci žive dokaj preprosto. Vsaka kočja ali šotor je nekaka enota zase, v kateri živi skupina ljudi večji del leta povsem ločena od ostalega sveta in izpopolnjevanju in spoštovanju starih običajev, ki jim nihče ne pozna izvora. V življenju Laponca ima žena še vedno podrejeno vlogo, kakor pač pri vseh preprostih narodih, in ji ni dovoljeno opravljati del, ki zadevajo na pr. lov ali spremljanje gostov, kar priča o ostankih prastarega pojmovanja o nečistosti žilisti poročne žene. Vendar laponška žena niti od daleč ni zapostavljena na način, kakor pri nekaterih zaostalih narodih, kjer je žena absolutna last poglavarja družine, nekako blago, ki ga lahko odproda ali z njim poljubno razpolaga. Laponce upošteva nasvet in glas svoje žene, naj gre za nakup ali prodajo jelenov. In čeprav je glavni vir blaginje s čredo, so jeleni žene, ki jih je privedla kot doto, znanomovani posebej; vedno ostane lastnica teh in mladičev, ki se kasneje izležejo. Zakaj Laponcu so jeleni edino bogastvo, edini kapital. Od jelenje črede zavisi njegovo življenje in obstoj njegove družine. Poleg kože za obleko, mleka, rogov in mesa mu je edino prometno sredstvo na prostrani tundrski planjavi in skozi nepregledne gozdove.

Po večini so Laponci poštenjaki. Na svojih pohodih za čredami so mnogokrat prisiljeni zapuščati brez varstva obleko, sani in orodje brez bojzani, da jim vse to kdo pokrade. Z zaničevanjem in prezirom gledajo onega, ki si je kdaj koli upal prilastiti nekaj tujega. Vendar se dogajajo primeri kraje jelenov, kar pa za razliko od "mrtvih" predmetov ni smatrano kot nečasto dejanje, zlasti med Laponci-nomadi. Jelen predstavlja še vedno nepoljuben žival, ki je v preteklih časih postala pač last onega, kdor si jo je ujel in udomačil.

Pri Laponcih ni najti mnogo smisla za umetnost. Oblečijo se zelo preprosto. Pestrobarevne pasove, pokrivala, ovratne rute in nogavice si izdelujejo doma le rožninaste drzaje za nože in nekaj lesenih predmetov za domačo uporabo. Kovine ne obdelujejo in kupujejo vse, kar jim je potrebno za lov in opremo svojih jelenov. Prav tako nimajo razvitega čuta za glasbo. Prastare ljudske pesmi, ki prehajajo iz roda v rod, opevajo lov in zakljinjajo hudobne duhove. So vraževerni in prepričani, da je mogoče s sla-

na katerih so bile prište Davidove zvezde. Med drugimi soudeležniki so bili trije "stari Američani" (eden od teh duhoven), dva Litvinci, en Poljak in en Nemec — vsi ti so znali plesati palestinske plesse, dasi niso bili židje. To jasno priča, da prinašajo narodni plesi resnično dobro voljo in razumevanje med skupine.

Vzglede, ki ga je dal litvinski mesečnik ob priliki svoje proslave, lahko služijo dobro mnogokateri drugi skupini kjerkoli v tej deželi, koder žive ameriške in narodnostne skupine blizu med seboj. Udeleženci takih prireditev ne bodo le imeli lepšega užitka, gledati recimo madžarskega "cardasa", češke "besede", nemškega "schuhplatterja", italijanske "tarantelle", ali pa vesele slovenske polke ob spremljanju harmonike — posetniki takih veselice se bodo zato seznanili s kulturami drugih ljudi, ki so vsi doprinesli k skupni kulturi Amerike, ki ceni doprinos vseh.

(Common Council)

bim pogledom ali skrivnostnim narekom napesti sočloveku marsikatero hudobijo.

Ne zanemarjajo dvajsetine in poleti ribarijo v številnih jezerih, ki krasijo njihovo deželo. Tako pasejo svoje črede že stolletja, zaprti v krog svojih običajev in prastarih šeg, premikajo se iz kraja v kraj, zvesti svojemu staremu reku: Pametneje je potovati kakor čakati na istem mestu.—(Prim. dnevnik)

Nadaljnja podjetja, ki so izpolnila proizvodni plan za prvo polletje

Ljubljana. — Po podatkih direktorice za informacije pri zvezni vladi so nadaljnja velika podjetja pred rokom izpolnila šestmesečni proizvodni plan. Tako je rudnik črnega premoga "Bogovina" izpolnil plan 7 dni pred rokom, rudnik črnega premoga "Dobra sreča" 5 dni pred rokom in rudnik rjavega premoga v Aleksincu 4 dni pred rokom.

USPEŠNO KONTRAHIRANJE ŽITA V VOJVODINI

Po vsej pokrajini živahno sklepajo pogodbe za prodajo žita. Skoraj v vseh okrajih so dosegli zadovoljive uspehe. Najbolj uspešno so pa sklepali pogodbe v alibunarskem okraju, kjer so do dne 9. jul. sklenili pogodbe že za 75% pšenice, za jecmem celo 123,64% in oves 98,61%. Precej lepe uspehe so dosegli tudi v Novem Sadu, Zrenjaninu

Poljski premog—važen prispevek za izgradnjo gospodarstev novih držav

Ljubljana. — Po zmagi nad Hitlerjevo Nemčijo—v maju 1945—je nastopilo za Poljsko odločilno obdobje, ne le za njeno politično, ampak tudi za gospodarsko življenje. Po izgonu okupatorja in s pridobitvijo novih področij na zahodu si je Poljska ustvarila pogoje, da je povečala svojo industrijsko zmogljivost in se iz kmetijske spremenila v industrijsko in pomorsko državo. Med ogromna zemeljska bogastva te dežele spada nedvomno premog, ki je eden izmed pomembnih aktivnih postavk v poljski zunanji trgovini. Premog se nahaja v glavnem v treh okrajih Šlezije, v Dombrovskem bazenu, na področju Hozova, Katovic, Bitkova in Gliwic v Gornji Šleziji ter v Spodnji Šleziji, kjer kopljejo premog najboljše kakovosti. Skladi rjavega premoga, ki služijo za razširitev električnih central, za ostale industrijske potrebe ter potrebe gospodinjstva, pa so tudi v severozahodni Šleziji. Po sedanjih ugotovitvah cenijo zaloge šleziskega premoga na 165 milijard ton. Ob sedanjih proizvodnji, ki znaša okroglo 190 milijonov ton letno, bi te zaloge premoga v šleziskem bazenu zadostovale za okoli 1700 let.

Premogovni rovi v Šleziji imajo v glavnem zelo dobre geološke pogoje, ker so skladi debeli in pri odkopavanju ne povzročajo posebnih težav. Zemeljski položaj bazena pa omogoča poleg tega tudi lahek prevoz premoga po Odri in Visli do Baltijskega morja. V načrtu imajo da bodo zgradili še mrežo kanalov in tako zvezali Vislo in Odro z Dnjeprom in Donavo. Že v poslednjih tednih vojne so začeli Poljaki s širokopoteznim načrtovanjem poljske premogovne industrije in jo v nekaj mesecih tehnično uredili. Nacionalizacija premogovnikov se je pokazala kot močan čimtelj in je prispevala, da so bile med vojno nastale okvare v rudnikih hitro odpravljene. To pa je pomenilo dvig proizvodnje na eni ter znižanje proizvodnih stroškov na drugi strani.

Poljski premogovniki so bili že pred vojno v pretežni večini mehanizirani. Med vojno so bile sicer številne tehnične naprave deloma uničene, deloma pa odpeljane, dopolnjujejo pa jih danes s pomočjo lastne kovinske industrije ali z uvozom novih modernih naprav iz inozemstva. K silnemu razmahu poljske rudarske industrije so pripomogli tudi novi kadri izučnih kvalificiranih rudarjev. Trenutno se v poljskih rudarskih šolah izobražuje 6000 mladih rudarjev, v kratkem pa bo število teh še naraslo na 10.000.

Od izredno visokih investicij v poljskih premogovnikih, ki znašajo letos 13,3 milijarde zlo-

in Vrču. Tudi žetev je precej dobro napredovala. Takoj po žetvi so začeli podoravati strnišča.

ov, odpade 6,5 milijarde za nove industrijske naprave, 2,2 milijarde za popravila in 2,6 milijarde za nakup naprav iz inozemstva. Zato bosta urejena dva nova premogovnika, trije pa izpopolnjeni.

Kako je bilo mogoče doseči tako ogromen razmah poljske premogovne proizvodnje? Poleg državnih investicij in pomoči so k temu prispevali predvsem uspehi delovnega tekmovanja v okviru triletnega plana. Tako je bilo v prvih 15 dneh januarja letos nakopanega 3,4 milijona ton premoga, kar predstavlja prekočanje proizvodnega plana za 8%. Visoke zneske pa so prihranila tudi še novatorstva poljskih rudarjev. Posebne komisije, ki so obravnavale predloge rudarjev za zboljšanje dela, so njihove iznajdbe uporabile, iznajditeljem pa priznale posebne nagrade. Tako je bilo samo v premogovniku Bitkova 44 takšnih predlogov sprejetih in tudi nagrajenih.

Dejstvo, da na Poljskem ustanovljajo za rudarje tudi blagajne vzajemne pomoči, ki rudarjem v bolezenskih primerih poleg socialnega zavarovanja prislojajo finančno na pomoč in jim v primeru potrebe pomagajo tudi s posojili, je znatno dvignilo njihov delovni polet.

V zvezi z naraščajočim odkopom v poljskih premogovnikih, z izboljšanimi prevoznimi možnostmi in z naraščajočo zmogljivostjo poljskih pristanišč bo Poljska letos sposobna, da bo pripravila okrog 24 milijonov ton premoga in koksa za izvoz in tako lanskoletno izvozno postavko dvignila za okrog 5 milijonov ton. Ta številka dokazuje, da je poljski premog vseevropskega pomena, ker se ga poslužuje cela vrsta držav, predvsem mlada država ljudske demokracije v vzhodni Evropi za obnovitev svojega gospodarskega življenja. Medtem ko zapadne sile, predvsem ZDA, segajo po porušnem področju, da bi si tam ustvarile bazo za novo nasilje, Marshallov plan pa priznava kredite le tistim državam, ki so pripravljene sprejeti diktat iz Wall Streeta, nudi Poljska s svojim "črnim diamantom" vsem svobodoljubnim narodom Evrope možnost, da neodvisno od ameriškega gospodarskega diktata delajo za izgradnjo boljše in svetlejša bodočnosti. (Del. enotnost.)

POSKUSNO APNENJE ZEMLJIŠČ

V vseh okrajih v Bosni in Hercegovini. Kmetijsko ministarstvo za Bosno in Hercegovino je izdelalo načrt za poskusno apnenje zemljišč v vseh okrajih. Zemljišča bodo začeli gnojiti z apnom v tem mesecu. Poskusno apnenje vseh zemljišč bo končano prihodnje leto marca. Doselej v Bosni in Hercegovini skoraj niso poznali apnenja. Dosedanji poskusi v zahodni Bosni so bili zelo uspešni.

MEDICINA PRI STARIH GRKIH

"Čudežne" vrelce so znali zdravniki-bogovi že v davni dobi izkoriščati v svoje namene

O postanku zdravilstva so imeli vsi stari narodi številne legende in vsaka je na svoj način zavračala, da so bili prvi učitelji zdravljenja ran in boleznih—bogovi. Bajeslovje in početki zdravilstva so potekalek tesno združeni; prvotnemu človeku se je zdelo vse, kar je presegalo njegovo obzorje, božansko. Kako torej ne bi bili božanski ljudje, ki so umeli z mazilom olajšati bolečino in ozdraviti rano.

V starih grških knjigah o slovečem kentavru Kiranu, ki je bil čudovit polbog; spoznal se je na glasbo, vedeževanje, zvezdoznanstvo in medicino. Če te postavši slečemo bajeslovni plašč, spoznamo davnega človeka, ki je utegnil biti kak svecenik, a je vse druge prekosil po znanju in umetnostih. O njem vemo, da je v Tesaliji prvi gojil zdravilna zelišča in poučeval druge v zdravljenju. Med njegovimi učenci je bil tudi sloveči Eskulap. Tudi ta je utegnil biti s plaščem verske domišljije, vendar iz legend v njem takoj spoznamo moža, ki je živel in je bil človek kot vsi drugi, le da je razumel več od svojih vrstnikov. K njemu so prihajali bolniki iz vseh mogočih krajev. Pravijo, da je obujal celo mrtve, zato ga je močnega Zeus udaril s strelo. Eskulap je praded sodobne kirurgije; izumil je ligature, obveze, sonde za rane in je znal uporabljati zelišča z narkotičnimi lastnostmi.

Prvi zdravniki, ki so jih ljudje uvrstili med bogove ali polbogove, so bržčas prineali svoje veščosti od drugod ali pa so si jih pridobili z lastnimi izkušnjami. Ljudje so jih častili v tempeljah ter jih slavili kot junake. Ponekod je vplival tudi strah pred takimi ljudmi. Ako čitamo, da so boginje ali polboginje ljudi, ki so jih sovražile, usmrtila s strupom, tedaj nam to priča, da so živele v davnih dneh zene, ki so imele mešati in kuhati razne strupe ter prirejati napoj smrti ali napoj ljubezni, pa tudi oboje hkrati.

Grki so že zgodaj uporabljali razna zelišča in ne vedno v naprednem smislu. Tako je brljan šlovi kot zdravilo zoper pijanost, za omračenje so se posluževali lovoričke, ki je zlasti služila svecenikom. Zelo čislani je bil mak. Boginja rodovitnosti Ceres si je z njim preganjala napad melanholije. Pri tem ni manjkalo vraž in prazne vere. Nad vse so na pr. uvaževali meteorite, kamenje, ki je padalo iz neba, ter ga smatrali kot zdravilo za vse bolezni.

Kmalu se je na Grškem razvil nekaj, kar bi nas moglo spomniti na Lurd, in ki je tudi

bilo tesno povezano z verskimi in estetskimi momenti. Eskulapu so gradili tempelje po vsej Grčiji, na Egejskem otočju in v Mali Aziji. Najznamenitejši je bil tempelj v Epidauru. Ta prekrasna mogočna stavba je imela vrelce, čigar voda je učinkovala kot zdravilo. Noseče žene niso imele dostopa in tudi umreti ni smel nobeden na tem posvečenem prostoru, zato so težke bolnike hitro odstranili. Zdravljenje je bilo povezano z verskimi obredi in prišlo je do primerov, da so bolniki ozdravljali ter hvallili bogove, zlasti Eskulapa.

Eskulapovi služabniki niso bili le duhovni, marveč tudi zdravniki. Pred vstopom je duhovni kolegij vsakega bolnika temeljito izprašal in ga ni prepustil samemu čudežu. Bolnik je moral izjaviti svoji bolezniki primerne vaje, dajali so mu čistilna sredstva, praške za bruhanje, razne pijače, bikovo kri zoper krvavi kašelj, tuberkulozni so morali uživati oslovsko meso itd. Zdi se, da ti sveceniki niso bili navadni mazači in šarlatani, marveč so svoj poklic jemali povsem resno.

Polagama se je nabralo toliko izkušenj, a lasti v zvezi z razvitkom prirodnoznanstva, da so Grki položili prve temelje znanstveni medicini. Pojavila se je cela vrsta filozofov, ki so posegali s svojimi nauki tudi v človekovo zdravstveno življenje.

Grki so že v zgodnji dobi spoznali pomen masaže in telovadbe za zdravljenje; s prvo so nemelokrat celo vnetravali. Prava zdravniška veda pa je začela kliti v časih šolah; in Knidu in Keosu. Knidski Eurifon je dajal čistilne in bljuvalne praške, tuberkuloznim pa je svetoval, naj uživajo mleko zdrave žene ali mleko oslice. Svoje učitelje v zdravilstvu je imenoval: Čas in izkušnja. V kočli šoli pa je imel prvo besedo Hipokrat, ki ga še današnji zdravniki imenujejo očeta zdravilstva. Bil je obudovnanja vreden praktik in globok mislec, ki je imel za svoj čas veliko znanja. Odlikoval se je po veščosti in drugih čednostih, tako da je bil v vseh pogledih človeškemu rodu v čast. Njegov nauk poudarja, naj se zdravnik opira le na zdravilno moč same prirode.—(Prim. dnevnik)

Pol leta Slovenske filharmonije

Ljubljana. — Slovenska filharmonija je bila ustanovljena z odlokom vlade LR Slovenije v začetku tega leta. Danes podaja prvo bilanco, pregled celotnega dela v prvem polletju svojega obstoja. Odločba vlade je dala vsemu koncertnemu življenju Slovenije nove smernice in možnost za temeljito preobnovo koncertnega delovanja. Poprej je bila z redkimi izjemami le Ljubljana deležna kvalitetnih muzikalnih dobrin, danes pa se je to razširilo na ozemlje vse Slovenije. Vsa organizacija dela Slovenske filharmonije gre v tej smeri. Sredstva za izvedbo programa ima v svojih umetniških institucijah: simfonični orkester, mešani, moški in ženski zbor, manjši ansambli, vokalni kakor instrumentalni, cela vrsta dobrih solistov, pevskih in instrumentalnih in recitatorjev itd. Ta mnogoštevilni, vse vrste re-produktivne glasbe zajemajoči kolektiv je izvedel program, ki bi v pogojih pred osvoboditvijo nikakor ne bil mogoč.

V šestih mesecih svojega življenja je Slov. filharm. v Sloveniji priredila 236 glasbeno kulturnih prireditev, od teh 86 v Ljubljani, a 150 v ostali Sloveniji. Te prireditve je obiskalo 92.422 poslušalcev. Da bo razvidna širina in raznovrstnost dela, navajamo sledeče številke: 35 orkestralnih koncertov (18.133 obiskovalcev); 6 vokalno instrumentalnih (5377); 44 vokalnih koncertov (16.719); 6 vok. in folklornih prireditev (3190); 20 komornih in solističnih (7506); 13 koncertov z mešanim sporedom (6366); 77 glasbeno literar-

nih večerov (24.274); 17 produkcij Glasbene šole (2644); 1 glasbeno predavanje (128); 8 baletnih večerov (4129); 9 različnih glasbenih prireditev (3976), skupaj torej 263 prireditev, ki jih je obiskalo 92.422 ljudi.

Finančna struktura ogromnega dela pokaže v veliki meri po zaslugi požrtvovalnega dela izvajalcev, po drugi strani pa po resničnem velikem zanimanju vseh plasti naroda naslednjo sliko: Koncertna poslovalnica je imela v 6 mesecih prometa din 2.351.922,50 od tega dohodkov din 1.200.072.—, izdatkov din 1.151.850,50. Če upoštevamo, da je v tem številu koncertov zajetih tudi 32 brezplačnih prireditev za vojsko, sindikate, bolnice, invalide, razne proslave itd., so te številke še toliko pomembnejše. Razultat dela v prvem polletju je pokazal, da je bila ustanovitev Slovenske filharmonije zdrava in potrebna in da je postala iniciator in regulator glasbenega življenja nadarjenega, umetnosti si želečega naroda. Pokazal je, da ustanovitev te centralne ustanove ni bil papirnat ukrep, ampak je zrasel iz žive potrebe ljudstva.

Ob svojem nastanku si je Slovenska filharmonija postavila točen načrt svojega dela, ki ji je naložil v letu 1948 izvedbo 350 koncertov, kar je pomenilo za naše razmere maksimalno število. Danes lahko rečemo, da je bil ta načrt pravilno postavljen; njegovo realnost dokazuje 236 prireditev v prvih šestih mesecih tega leta. To dejstvo zagotavlja, da bo plan dosežen in presežen.

Taka je filozofija wallstreetških Taffov.

Tihožitja in pejsaži - Novela

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Ko pa mu je bilo že tudi tega premalo in ko so naposled oficirji prišli v vas samo, mu je dejal:

"Jaz na svojo žalost ne morem hoditi, zato pojdi tja, pa mi enega privedi. Samo gledaj, da bo oficir, razumeš, ker jaz sem bil kaprol in ni, da bi govoril s kakšnim navadnim vojščakom. Pozdravi ga lepo in mu takole reci: 'Dort vartet an si ajn alter kamerat.' Fant se je moral stavek naučiti na pamet, šele tedaj je lahko šel, ded pa se je okrasil z vsemi medaljami, ki jih je bil dobil v prejšnji vojni, ko je še lahko hodil in oboževal Franca Jožefa. Odklikovanj pa je bilo vse do velike srebrne in celo zlate medalje, s čimer se ni ponašal kdor si bodi.

Tako okrašen z medaljami na svojih upadlih hropečih prsih, z belimi lasmi na glavi, ves prazničen v duši je pričakoval Nemceve ...

Jažko je storil, kakor mu je bil naročil. Prijel je oficirja za rokav in mu s stičnim obrazom povedal, kar mu je bil rekel ded. In glej, Nemec se ni razjelil. Z drugimi vred, ki so bili okrog, se je hohotajoče smejal, potrepjal Jožka po ramenih, nekaj spraševal, česar ta ni razumel, naposled pa si vzjel za stražo nekega vojaka in šel za fantom.

Spotoma je sicer začel jezиковo ferfluhitati, ker se mu je zdelo preveč v hrib, a se je naposled vdal fantu, ki mu je postajalo vroče od bojazni in je z rokami dokazoval, kako "dort vartet an si ajn alter kamerat", ki je bil kaprol in ima mnogo medalij.

Tako so naposled le prišli do Svetkovih. Vojak, ki je spremljal oficirja, je ostal zunaj za stražo. Oficir in Jožko pa sta jo mahnila v sobo. Tam sta poleg deda bila še Anica in Mihec, ki pa sta jo ročno potegnili ven, ko je prišel k njim tako visok gost. Ded je opirajoč se na svojo grčavo palico stal ves vzvnan sredi sobe, veličasten s svojimi belimi lasmi in z medaljami na prsih. Jožko ga takega še ni videl; bil je, kakor da je dočkal največji in najsvetlejši trenutek svojega življenja.

Sprejel je Nemca po vojaško, mu salutiral, nato imel nekak govor v nemškem jeziku, naposled pa pokazal visokemu gostu za mizo, kamor je ta brez vsakega obotavljanja res sedel. Ded je odprl duri in poklical Micko, svojo hčer in vdovo. Mati Micka je res prišla, sramežljivo kakor vse kmečke žene, prav tako se je smehljala, prav tako je ljubko kakor vse dobre in poštene vdove pobešala oči, in jamice na njenem licu so proti njeni volji postale kar zapeljive. Sploh je vsa ta njena sramežljivost, ki ni bila niti malo ponarejena, bila kaj izvalna, naravnost zapeljiva, ne da bi se Micka tega zavedala. Zakaj materi Micki, ki je imela četrto otrok in težko življenje, ni prišlo nič slabega na misel, razen da je verjela, da naposled po dolgih letih, po težkem življenju prihaja sreča tudi k njim, tudi k njenim otrokom.

Nemec je sedel za mizo, gohtal s pogledi ženo, naposled pa na dedovo vprašanje, s čim naj mu postreže, dejal: Ajer. Ded je srečen pokimal, se obrnil k hčeri in dejal:

"Jajca mu ocvrli!"

Micka je šla in ker je kurila, mu je lahko kar naglo ocvrta jajc, ki jih je imela dokaj spravljjenih za veliko noč. Prinesla je cvrtino, pristavila kruh, vilice in nož in se še vedno smehljala. Nemec pa je dejal proti dedu: Vajn.

Tudi vina so imeli, za veliko noč seveda, ki ga je bila dobila od gospodarjev, kjer je delala v vinogradih z otroki. Micka je besedo razumela in dedu ni bilo treba tolmачiti. Šla je po vino, a ko je vino prinesla, je bilo jajc domala že konec, zaradi česar je Nemec dejal:

"Nochmals."

Ded je skoraj jezno pogledal, seveda Micko, ker se mu je zdela tako nerodna in tako neumna s tem svojim smehljajem, in je rekel:

"Tak, ocvri mu jih vendar pet, ne pa samo dve! Saj ni boter ali botra, ki bi samo pikala

po krožniku zaradi lepšega! Vojak je! Ko sem bil jaz vojak, smo jih kar po deset, ne pa po dve! Desetinja vojakov je izpraznila kar vso vas. Nič ni ljubše vojaku od jajc!"

"Saj sem mu jih zdaj pet," je rekla Micka sramežljivo in zardela. "Nisem vedela, da je tako lačen."

"Pa mu še enkrat!" je rekel ded. "Jajce ni cel svet. Nemca pa tudi nimamo vsak dan pod streho! Saj zdaj ne bo več revščine na svetu in tudi zate je ne bo! Poslej bomo drugače živeli!" Micka je šla pobešenih oči v kuhinjo.

Jožko se je ves ta čas sedel pri peči, kamor se je bil stisnil, da bi lahko nemoteno občudoval Nemca, o katerem je bil ded toliko govoril in ki je naposled le prišel v njihov dom, da bi prinesel srečo. In tako je videl deda, ki je spet sedel na svojem prostoru pri peči, zakaj bil se je že kar preveč utrudil pri sprejemu, poslušal ga je, kako je lomil nemščino, s katero je vsiljivo, a vendar z vso vljudnostjo napadal Nemca, in videl in slišal Nemca, kako je mohljajoče odgovarjal, a se obenem kar nekam drl v svojem jeziku, čeprav gotovo ni hotel biti nevljuden.

Gledal je Jožko in videl, kako kup ocvrtih jajc, tista lepa dvobarvna, rumena in bela gmohta leti v Nemčev gohtanec, da se ta kar nekam davi, kako izliva v sebe vino kozarec za kozarec. Gledal je Jožko in je mislil na ta taja, ki so jih hoteli imeti za veliko noč ter jih zategadelj niso prodali, čeprav so sicer prodali vsako, ker drugače v tem času nikdar ne bi imeli denarja pri hiši. Mati jih je zbirala ves teden, da je potem lahko šla v trgovino po najnujnejše, pri čemer je morala misliti tudi na dedov tobak, čisto na kak zvezek za otroke in sploh na sleherno prepotrebno malenkost pri hiši.

Gledal je Jožko in se čudil, kako je Nemec, ko je drugič pogotil jajca, rekel proti dedu svoj: "nohmals". Poslušal je Jožko, kako je ded priklical mater Micko in ji že kar srdito naročil, naj za bžjo voljo ocvrte Nemcu-še več jajc, ne samo pet, deset, dvajset, samo da bo zadovoljen, za kar je mati Micka hudo zardela, pa menda že kar v nekem strahu za jajci, ki jih je bila spravila za veliko noč in jih tako ne bo ostalo nič ne za otroke ne za trgovino, a naposled je vendar šla in zdaj prinesla naravnost poln krožnik cvrtja, nato pa tiho dejala dedu:

"Zdaj pa nimam nobenega več. Če bo še hotel, mu povejte. Potem mu kaj skuham."

Ded je molčal. Nemec pa se je lotil novega, še večjega kupa ocvrtih jajc in Jožko ga je spet občudoval, kako se je davil z njimi, ter sanjal o samih jajcih: ko bo dorasel in ko bo sam vojščak, bo prav tako jedel sama jajca. Cel kup jih bo pojedel, deset, dvajset, še več, toliko, kakor jih pojedjo ti-le Nemci. Jest, jest sama jajca, tista ocvrta, lepo rumena in bela jajca, ki jih otrok nikdar ne dobi.

In ta trenutek se je Jožko, ko je gledal cvrtje na krožniku in nad njim gohtajočega Nemca ter zalivajočega se z vinom, ta trenutek se je Jožko začel ves svet spreminjati v eno samo strašno, neizmerno, okroglo, belkasto in razlito, rumeno ocvrto jajce, in nenadoma je, za en sam trenutek, vse postalo resnično jajce: ded je bil jajce, veliko jajce, čepeče za pečjo v gnezdu, in on, Jožko, je bil tudi jajce in jajce je bila mati, ko je prišla "nohmals vajn", in v privedu je videl Jožko tudi Lojzko spremenjeno v jajce, prav tako Miha in Anico, in v jajce se je spremenil njihov dom in zunaj hribi, drevje, gozdovi, ceste, vas, ljudje na cesti in po hišah, in beli oblaki na nebu so se spremenili v jajce in vse je bilo eno samo strašno, neizmerno veliko jajce, lepo belo, in nad tem jajcem, nad tem strašnim jajcem je čepel še strašnejši Nemec in gohtal, gohtal.

(Dalje prihodnjic)

Razprava proti skupini ustaških teroristov in vohunov v Zagrebu

Vatikan in tuja obveščevalna služba sta bila moralna in materialna opora teroristov

(Nadaljevanje)

Zagreb, 16. jul.—Včeraj so na razpravi, proti vohunskoterroristični skupini na čelu z Ljubom Milošem nadaljevali z dokaznim postopkom odgovornosti prvih šestih obtožencev.

"Maščujte nas," so ječali napol mrtvi jetniki v taborišču Krapje. Priča Horvat Ivan, čevljarški delavec iz Zagreba, bivši jetnik v taborišču Krapje, Jasenovac in Stara Gradiška, je izpovedal o pokolju v taborišču Krapje. V taborišču Krapje sem doživel in preživel strahote ustaškega nasilja. Naloga tega taborišča je bila, da likvidira vse jetnike. Med jetniki so bili predvsem Židje, skupina delavcev

ter antifašisti in komunisti iz Zagreba. Živeli smo v neznosnih razmerah. Pozimi l. 1941 so ustaši fingirali upor v taborišču. Izgnali so jetnike na odprt prostor in pričeli nanje streljati od vseh strani s strojnimi in puškami. Ne vem koliko ljudi, je bilo pobitih, po čudnem naključju sem ostal živ. Naslednji dan je prišel Luburić z Matkovičem in Milošem. Vse dvorišče je bilo pokrito s trupli in polmrtvimi jetniki. "Maščujte nas!" so govorili napol mrtvi jetniki in vzklikali rdeči armadi, Titu, Stalinu in partizanskim borcem. To je delovalo na zločince, ki so vsi besni divjali po taborišču. Pri tem je Miloš nekemu preživelemu jetniku prerezal vrat z nožem. To sem videl na lastne oči.

Ko smo prišli v Jasenovac, nam je neka skupina šestih ljudi povedala, da gredo v taborišče za starce v Krapljo. — To je pomenilo, da gredo v "taborišče smrti". Tako so ga imenovali ustaši. Ta skupina je bila likvidirana. V Jasenovcu so nas sprejeli Luburić, Miloš in Matković ter nas razvrstili v tri skupine. V taborišču smo ostali več dni brez hrane. Sneg in dež sta padala na nas in ljudje so zmrzovali. Pri odhodu iz taborišča sem videl skupino kmetov iz bližnjih vasi, ki so jih v diru gnali v taborišče. Ustaši so jih gnali kot konje ter klali z noži. Na sankah so ležali mrtveci kot snopi. Videli smo, kako je Miloš skočil s konja, vzela nož in pričel po vrsti klati. O božiču l. 1941 so šli skozi naše barake Luburić, Miloš in Matković ter pri tem streljali s puško. Ta-

krat jih je mnogo padlo. Ljubo Miloš je imel v taborišču psa, ki je bil vedno z njim ter je bil tako zdesiran, da je popadal ljudi, jih metal na tla in trgjal z zobmi.

O krvniku Vrbanu pripoveduje priča Horvat: Znano mi je, da je Vrban v Stari Gradiški likvidiral množice ljudi. Izbiral je ljudi za likvidacijo, izdajal ukaze za to in jih sam likvidiral. Ko so pobili 50 sremaskih kmetov, so jih naložili na vozove in odpeljali iz taborišča. Trupla so zakopavali jetniki.

Nato je priča povedal, da so mnoge ljudi izstradali do smrti. V Stari Gradiški so izbirali jetnike za likvidacijo. Nekoč so ločili 40 ljudi in jih vrgli v samotno celico, ki je merila 2x3 metre. Ker so jetniki dolgo ostali v strašnem smradu, so vpiili in zahtevali, naj jim odpro vrata. Ko so se vrata odprla, so obupani in napol blazni ljudje goloroki navallili na ustaše, ki so vse pobili. Glavni klavec je bil tudi tukaj Vrban. Poletni leta 1942 je bilo likvidiranih 800 jetnikov, nesposobnih za delo. Te ljudi so pripeljali s Kozare in jih mnogo pomorili že med zasiljevanjem. Tudi starce in otroke so postopoma pokončavali. Priča je bil očividec ganljivih prizorov, ko se je oče poslavljajal od sina. Sin, star deset do dvanajst let, se ni hotel ločiti od očeta in je prosil Vrbanu, naj ga pusti iti z očetom. Vrban je nato dejal: "Pojdi, če že hočeš!" Tako so oba likvidirali.

Pri soočenju priče je obtoženi Miloš priznal vse umore, tajil pa je, da bi sam klal.

Zločinec Miloš je s kijem pomagala pobijati ujetnike bivše jugoslovanske vojske

Za tem je bila zasilšana priča Milošević Vid, ki je bil nekaj časa zaprt v Jasenovcu, nato pa v Stari Gradiški. Pripovedoval je o usmrtni 150 ujetnikov bivše jugoslovanske vojske, ki jih je Miloš skupaj z ustaši pobil s kijem. Tudi ob tej priliki je Miloš klal. Tudi pri soočenju s to pričo je ustaški klavec Miloš strahopetno zanikal krivdo. Priča je nato povedala, da so 23. decembra 1941, ko so se nekateri jetniki vračali z dela, ustaši zopet streljali v taborišču. Takrat je bilo več sto ljudi pobitih. Pri tem so se zopet izkazali Miloš in njegova družina. Miloš je bil navzoč pri vsakem klanju. Mnogo žrtev so zmetali v Savo. Nekoč so prišli Miloš, Grkić, Bukovac in drugi in ukazali, naj umrte bolnike. Pobili so jih nad 100. Septembra 1942 je Vrban ubil s svojimi pomočniki 60 jetnikov. Grobarji so pripovedovali, da so mnoge od njih vrgli žive v jame.

Naslednja priča, Šime Klaić iz Starih Perkovicev, ki je bil jetnik v Jasenovcu, Stari Gradiški in Lepoglavi, je potrdil grozodejstva ustaškega krvnika Miloša. Nato je povedal, da je videl, kako so pripeljali s področja Fruške gore skupino nedolžnih ljudi in jih zaprli v stolp. Miloš, Kunjaš in Vrban pa so jih na zverinski način pomorili.

Klavec Miloš je oblišoval nož, s katerim je klal žrtev

Kot četrta priča je bil zasilšan Korčuršćak Stjepan, čevljar iz Zagreba. Tudi on je bil priča pokolja o božiču l. 1942. Jetniki so bili razvrščeni v tri skupine: pravoslavni, katoličani in Židje. Miloš, ki je bil pijan, je pristopil k skupini pravoslavcev, izvlekel iz škornja nož in pričel klati. Jetnike je suval v prsa, noge, glave itd. Nož, ki

Člani Sternove organizacije v Izraelu piketirajo pred stanom posredovalca Združenih narodov grofa Bernadotta v Jerusalemu. Člani te organizacije dolže Bernadotta, da namenoma izpodbija načrt razdelitve Palestine, za katerega se je izrekla zbornica Združenih narodov.

se ga je držala človeška kri, je nato dal v usta in dejal: "Kako je sladka srbska kri!"

Ustaš Vrban je otroke najprej strahotno mučil, nato pa jih zadrževal s ciklonom

Priča Jordana Fridlender, ki je bila jetnica taborišča v Stari Gradiški, je na lastne oči videla likvidacijo otrok, ki jo je izvršil Vrban. Ko je leta 1942 padla Kozara, je vsak dan prišlo v taborišče po 5000 žensk z otroki. Tu so otroke po ukazu zločince Vrbanu ločili od mater, ki so jih takoj pomorili. Otroke so vso noč pustili na nekem travniku, kjer jih je več zmrznilo. Obtoženi Vrban je nato ukazal, naj vse otroke pripeljejo v sobo tik stolpa, kamor so jetnice nosile otroke do višine poldrugega metra. Od poldneva do trde noči so nosile otroke v sobo, hodile po njih, mnogo je bil že mrtvih, iz njih so izstopala čreva. Ko je pomolela skozi odprtino v vratih roka in noga nekega otroka, je Vrban razmrcvaril otrokovo nogo, nato pa ga zgrabil za zdravo nogo in treščil ob zid. Na koncu je Vrban spustil ciklon in dokončal svoje nečloveško dejanje.

Priča Vučić Steva iz vasi Paklenice je pričal o znani akciji ustašev na vasi. Ob tej priliki so pobrali srbske prebivalce ter jih postrelili blizu vasi. Vrban je bil poveljnik tolovajev, ki so izvršili ta pokolj.

Obtoženi Vrban je na vprašanje priznal resničnost te izpovedbe. Leta 1944 so pobili vse pravoslavce iz Paklenice, Gornjih in Spodnjih Rojevčev, Goleša in Plesna. Iz Paklenice so peljali okrog 100 žensk in otrok.

Nato je bila zasilšana priča Jelena Pavlović, ki je pričala o zverstvih, ki jih je zagrešila Vrbanova tolpa v vasi Kuške, ko so metal žive ljudi v ogenj, kakor tudi o umorih in požigih v vaseh Kolesini in Bojiri.

Priča Egon Berger je pričal o zločinih, ki jih je zagrešil Nikola Pehar-Pudo. Povedal je, da je bil določen v skupino za pokopavanje pobitih žrtev. Nekega dne sem pokopal svojega očeta. Pehar nas je vodil na kraj, kjer smo pokopavali trupla, ter zahteval, naj pojem. Nisem hotel peti. Tudi drugi jetniki niso hoteli peti, ker so bili pretepeni in utrujeni. Zato je Pehar drugega za drugim zbadal z nožem, pričel je zadal pet ran.

Sodišče je zatem zasilšalo kot priča Stjepana Ivankovića in Antona Povlovića, ki sta bila aretirana kot člana križarske skupine, ki jo je vodil Vrban. Po izjavi obeh prič je štela skupina na okrog 10 oseb. Pavlović je izjavil pri soočenju z Vrbanom, da je po njegovem ukazu križarska skupina ubila več ljudi. Skupinico je organiziral Vrban.

Pavlović pa je bil komandant. Ob tej priliki je Vrban izjavil, da je ustanovitev te enote potrebna in da bi lahko o tem predložil podatke ustaškemu vodstvu v tujini.

Po zasilšanju prič je bil zasilšan obtoženec Mimo Hosandić, ki je priznal, da je še pred ustanovitvijo tako imenovane NDH stopil v ustaško gibanje. Med okupacijo je izvrševal razne politične in vojaške funkcije in je bil za to tudi odlikovan. Ustaški minister Frković mu je izposloval mesto v ministrstvu za gozdove in rudnike NDH.

Hosandić pa je na razpravi zanikal, da bi formiral obveščevalno službo o gibanju, moči in oborožitvi partizanskih enot na terenu. Priznal je, da je imel z Mile Budakom razgovore v duhu ustaškega gibanja. Budak je napadal Srbe kot krivce za vso nesrečo hrvatskega naroda v bivši Jugoslaviji. Znano je, kako je to delovalo. Takoj za tem so se začeli pokolji Srbov. Toda obtoženi ustaš Hosandić se tega ne spominja.

Predsednik je nato predložil obtožencu listino, iz katerih je razvidna njegova vloga organizatorja obveščevalne službe. Obtoženeц je priznal, da je bil povezan z najvidnejšimi političnimi in vojaškimi krmarji NDH.

Peti dan razprave proti ustaškim zločincem se je nadaljevalo zasiljevanje obtoženega Mima Rosandića.

Na vprašanje predsednika, zakaj je prišel v Jugoslavijo, se je obtoženeц izmikal direktnemu odgovoru in hotel prikazati, kot da je bilo to slučajno. V resnici pa je Rosandić odobril Tomljenovićevo načrt in vedel, da odhajajo v gozdove skupine teroristov ter prišel tudi sam skupno s krvnikom Milošem in Vrbanom. O polkovniku Šturu pripoveduje obtoženi, da je bil vojaški komandant v Modeni, da je poveljeval oddelku popolnoma organiziranih banditov, ki so se pripravili za teroristična

dejanja in vohunstvo. Štir je bil v stalnih zvezah z Draganovičem, ki mu je dajal naloge.

Fra. Ozvald Tot je predlagal, da bi nekega nadporočnika razsekali na kose

O delovanju Štura in Draganovića je bil iznova zasilšan obt. Miloš. Štir je bil v zvezi z Draganovičem, odkar je dobil naloge, da ustanovi v omenjenem oddelku padobranske skupine, ki naj bi bile sestavljene iz mlinerjev, radiotelegrafistov itd. O pripravah uboja nadporočnika v taborišču v Avstriji je Miloš povedal, da je fra. Ozvald Tot predlagal, da bi ga razsekali na kose in nato vrgli v kanal. Štir tega ni dovolil. Zverstvo, ki ga ni dovolil niti zločinec Štir, je dovolil predstavnik katoliške duhovščine.

(Dalje prihodnjic)

JANITORS & JANITORESSES
STEADY WORK
52 WEEKS A YEAR
Starting Wage

Men	Women
59.80	40.85-49.40

MAINTENANCE
FIXTURE CLEANERS
WAXERS
MOPPERS
Choice of Shift
Day or Night
PENSION PLAN
SICK BENEFITS
HOSPITALIZATION
FREE INSURANCE

Inquiries 8:30-4:30 Room 1222
125 S. Clark St.

"PROLETAREC"
—Socialistično-delavski tednik—
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in slovenskem in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol.
\$1 za četiri leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
CHICAGO 23, ILL.
2301 South Lawndale Avenue

NAROCNIKOM
Datum v oklepaju, na primer (August 31, 1948), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročina. Ponovite je pravčasno, da se vam list ne ustavi.

"PROSVETA"
2657 S. LAWDALE AVE.
Chicago 23, Ill. _____ 19____
Vaša naročina na "Prosveto" je potekla z dnem _____

V slučaju, da je od strani upravnništva kakina pomota, nas takoj obvestite, da se lista popravi! Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrav. državo in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je .. \$9.50
1 tednik in .. 8.00	1 tednik in .. 8.50
2 tednika in .. 15.00	2 tednika in .. 15.00
3 tednika in .. 22.00	3 tednika in .. 22.00
4 tednika in .. 29.00	4 tednika in .. 29.00
5 tednikov in .. 36.00	5 tednikov in .. 36.00

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.
Prištetih se sme le ona člana iz družine, ki to dovoljuje in ki živo ali stanujejo na enem in istem naslovu.
V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov
Pejšanilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištetih, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tišči član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnštvu znati datum za to vrsto naročnika ali pa ustaviti dnevnik.
PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois
Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vrsto \$ _____

1) Ime _____ Čl. družstva št. _____
Naslov _____
Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledočih članov moje družine _____

2) _____ Čl. družstva št. _____
3) _____ Čl. družstva št. _____
4) _____ Čl. družstva št. _____
5) _____ Čl. družstva št. _____

Mesto _____ Družba _____
Nov naročnik _____ Star naročnik _____
Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

TISKARNA S.N.P.J.
—sprejema vsa—
v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. Cene zmerne, unikiško delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:
SNPJ PRINTERY
2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4994